

Kulturno srečanje Med sosednimi narodi

Incontro culturale tra i popoli vicini

MATAJUR

8. VIII. 1971

Sodelujejo :

Briški oktet iz Brd

Ansambel «Beneški fantje»

Rezijanska folklorna skupina

Pevski zbor «Rečan» iz Liese

» » «M. Filej» iz Gorice

» » «Župancič» iz Gorice

» » iz Koroške (Avstrija)

» » «Posočje» iz Tolmina

» » «C.A.I.» iz Čedad

» » «Živici» iz Podbonesca

Partecipano :

Ottetto del Collio «Briški oktet»

Complesso «Beneški fantje»

Gruppo Folkloristico resiano

Coro «Rečan» di Liessa

» » «M. Filej» di Gorizia

» » «Župancič» di Gorizia

» » della Carinzia (Austria)

» » «Posočje» di Tolmin

» » del C.A.I. di Cividale

» » «Živici» di Pulfero

Pril začetkom kulturne prireditve
ob 15 uri - maša v štirih jezikih

Prima dell'inizio della manifestazione
- ore 15 - Santa Messa in 4 lingue

Srečanje na Matajurju

Nedelja 8. avgusta bo vsekakor ostala v analih Beneške Slovenije kot pomemben datum. Datum, ko so se na Matajurju prvič zbrali na veliko zborovanje beneški Slovenci, koroški Slovenci in Furlani ter Slovenci iz matične domovine, da bi tudi na ta način manifestirali svojo nacionalno pripadnost. Zdi se, da so že daleč časi, ko so naši rojaki lahko samo na skrivaj in sramežljivo priznavali, da so pripadniki slovenskega naroda in ko so, prav tako na skriva in sramežljivo, govorili v svojem jeziku. Zdaj so ti časi mimo in javno zborovanje na Matajurju bo znova dokazalo, da nacionalna zavest med beneškimi Slovenci iz dneva v dan bolj narašča, da se beneški Slovenci zavedajo svojega slovenskega porenja in da so na to tudi ponosni.

Pireditelja srečanja na Matajurju, društvo Ivan Trinko iz Čedad in Slovenska prosvetna zveza iz Trsta, sta vsekakor jasno imela pred očmi pomen tega prvega srečanja ne samo zamejskih Slovencev iz naše države, temveč tudi iz Avstrije in iz matične domovine, kar vsekakor predstavlja prvo takšno skupno manifestacijo vseh Slovencev, ki sodijo v tako imenovani slovenski kulturni prostor, ne glede na to, v mejah katere države prebivajo. Takšna srečanja, o katerih smo prepričani, da jih bo še več, nedvomno mnogo prispevajo k dvigu nacionalne zavesti Slovencev, med njimi tudi naših rojakov, na drugi strani pa potrjujejo, ne glede na strankarsko pripadnost Slovencev, da bomo lahko le skupni in enotni dosegli vse tišče cilje, za katere se borimo že dolgo vrsto let. Tu mislimo na izvajanje italijanske republi-kanske ustave glede nacionalnih manjšin, tu mislimo na pridobitev zakonitih pravic do lastnih šol v materinem jeziku in končno mislimo tu na še celo vrsto nerešenih vprašanj, ki se bodo morala tako ali drugače slej ko prej rešiti nam v prid. O vseh teh stvarih bo nedvomno govorila na tem prvem srečanju Slovencev na Matajurju in zato smo prepričani, da bo to srečanje zgodovinski dogodek ne samo za nas, beneške Slovence, temveč prav tako za naše brate iz Avstrije kot tudi za Slovence iz matične domovine Slovenije.

VOJMIR TEDOLDI

Izčrpna razprava o problemih izseljeništv

Praznik, ki je trajal tri dni in ga je priredil tamkajšnji «Club nostalgia - Associazione emigranti - Subit» je izpadel izredn odobro - Poleg domačih izseljencev so se ga udeležili tudi predstavniki raznih političnih strank in izseljeniških organizacij iz naše dežele

Z razpravo o problemih izseljeništv se je v soboto, 24. julija v Subidu pri Ahtu začel «praznik emigrantov». Praznik je organiziralo tamkajšnje društvo izseljencev.

V mali dvorani pri cerkvi so se zbrali predstavniki različnih političnih skupin, izseljenških organizacij, vaščani in izseljenci s svojimi družinami. Povabljeni so bili tudi komunistični poslanec Albin Škerk, deželni svetovalec dr. Drago Stoka (Slovenska skupnost) in Del Gobbo (načelnik deželne skupine KD), deželni odbornik Romano, in občinski svetovalec z Brda dr. Viljem Černo, predstavniki društva slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije Marko Petrič, Dino Del Medico in Silvio Fatelig, predsednik društva «Ivan Trinko» Izidor Predan, predsednik izseljenških organizacij ALEF Giorgio Conti, za Pal Friuli inž. Persello, za Ente Friuli nel mondo prof. Valerio. Navzoča sta bila tudi župan ahtenske občine Giulio Emmerati in podžupan Lino Guion, ki je vodil razpravo.

Na začetku sestanka sta strogo znanstveno poročala predstavnika zavodov INFRES in IRSES-Friuli. Vendar sta izjave omenjenih predstavnikov dr. Giancarla Ronca in Alberta Raffaelli vzbudila vrsto nasprotovanj in ugovorov navzočih emigrantov. Predstavnika omenjenih statističnih zavodov namreč nista upoštevala različnih sestavin in vzrokov izseljenstva, temveč sta podala samo suhe znanstvene zaključke, ki so razburili navzoče. Prišlo je tako daleč, da so drugega predavatelja celo prekinili, še pre-

den je zaključil svoj govor.

Nato sta navzoče pozdravila predstavnika organizacij Pal Friul in Ente Friul nel mondo, ki sta poudarila, da si dežela in drugi organi prizadevajo, da bi vendar nekaj naredili in omejili izseljevanje. Za njima je v slovenščini spregovoril Dino Del Medico, ki je znova poudaril, da ni problem Beneške Slovenije samo problem socialnega in gospodarskega značaja, temveč predvsem politični problem. Poudaril je še posebej obstoj manjšin in specifično manjšinske probleme, ki ne morejo in ne smejo biti ločeni od ostalih problemov.

Deželni odbornik Romano (KD) je poudaril, kako je sam ugotovil, da je izseljenec vedno manj. Govorniki, ki so mu sledili, pa so ugotovili, da ima odbornik Romano na voljo izredno skope in netočne podatke, kot to dokazujejo statistike. Predstavniki napredne izseljenške organizacije ALEF se je zaustavil ob delovanju konzulte, ki ni takšno, kot bi želeli. Omenil je vojaške služnosti in druge težave, ki tarejo Furlanijo.

Za njim se je oglasil domačin in bivši emigrant Armando Binutti, ki je ugotovil, da je v Italiji in še posebej v naši deželi, premalo politične volje, da bi nekatere probleme rešili in je prosil navzoče politične predstavnike, naj povedo, kaj je bilo doslej storjenega, da bi se preprečila in odpravila ekonomska emigracija.

Binuttiju je prvi odgovoril poslanec Škerk, ki je na kratko povedal, kaj je skušal narediti sam, oziroma njegova politična skupina za odpravo vojaških služnosti

in krepitev gospodarstva na zapostavljenem področju. Priznal je, da v političnih skupinah, ki so na oblasti, ni dovolj politične volje, in se je zato treba boriti naprej. Za njim je spregovoril deželni svetovalec dr. Stoka, ki je povedal, kaj je poskušala storiti njegova politična skupina in orisal ukrepe, ki bi jih morale politične in druge organizacije pripraviti za rešitev problemov, ki že vrsto let tarejo Beneško Slovenijo. Podobno je govoril o naših problemih tudi Izidor Predan.

Voditelj deželne skupine KD Del Gobbo je ob koncu ostro zavrnil obtožbo, da ni bilo nič storjenega. Govoril je o investicijah dežele v raznih krajih, zadržal pa se je tudi ob problemu slovenske manjšine in poudaril, da se bo stranka, ki ji pripada, v kratkem sestala z delegacijo Slovenije, da bi razpravljala o zahtevah in pravicah slovenske manjšine.

V ponedeljek, 26. julija, se je v Subidu nadaljevala razprava o problemih izseljenstva. To pot je občinski svetovalec z Brda dr. Viljem Černo pripravil podrobno poročilo o Beneški Sloveniji.

Uvodne besede je spregovoril podžupan Lino Guion, ki je povedal, zakaj in kako je s pomočjo dve sto vaščanov-izseljencev ustanovil vaški krožek emigrantov.

Dr. Černo je najprej pozdravil navzoče v domačem narečju in v imenu delavcev in prebivalcev Brda v Terski dolini. Nato je podal oris beneških dolin in se zaustavil ob socialnih in gospodarskih vprašanjih. Nadalje je govoril o pravicah, ki bi jih morali biti deležni beneški Slovenci. Ustavil se je ob de-

želnih zakonih, ki so potrebni za ureditev in rešitev nekaterih vprašanj, govoril o šolah, kjer se otroci ne naučijo materinega jezika, temveč pogosto še izgubijo narodno zavest, nakar je podal politično analizo raznih dogodkov v preteklih letih in v tem trenutku. Dr. Černo je precej pozornosti posvetil tudi vojaškim služnostim, ki tarejo beneške doline.

Po njegovem izvajanju sta povedala še nekaj misli in dopolnil tajnik in predsednik društva slovenskih izseljencev Beneške Slovenije Dino Del Medico in Marko

Petrič, dva domačina pa sta še povedala, kakšne težave sta imela z organizacijo vaškega praznika. Podžupan Guion je nato zaključil sestanek z nekaterimi mislimi, v katerih je poudaril, da je za rešitev problemov potrebno predvsem razpravljanje o problemih in iskanje rešitev.

V vseh ozirih je dvodnevno zasedanje o problemih našega izseljenstva vsekakor uspelo, saj se je prvič zgodilo, da so prav pri nas tako odkrito, kritično in izčrpno govorili o vsem, kar prizadeva in tare naše ljudi v Beneški Sloveniji.

ZA RAZŠIRITEV VODOVODOV IN PAŠNIKOV OB MEJI

Delegacija naših županov pri predsedniku Tolmina

Ta prvi stik med župani dreškega in sovodenjskega komuna s tolminskimi oblastmi je znova pokazal, da se dajo z medsebojnim razumevanjem rešiti nešteti problemi in razširiti možnosti še plodnejšega sodelovanja

Ceprav Tolminska neposredno meji na Beneško Slovenijo, vendar doslej med obema področjema ob državni meji skoraj ni bilo nobenih stikov. Zdaj pa je videti, da je prišlo do preloma v takšni, lahko bi dejali, nič kaj dobri praksi.

Pred kratkim se je namreč mudila pri predsedniku tolminske občine inž. Ferdu Papiču na uradnem obisku delegacija z našega področja, v kateri sta bila župan občine Dreka Mario Namor, župan občine Sovodnje Giovanni Cernota, strokovnjaka deželne ustanove za razvoj kmetijstva ERSA Salvagno in Biasizzo ter tajnik kmečke organizacije «Coltivatori diretti» za čedadski okraj Egidio Cendon, ki je naš rojak in doma iz Černice pri St. Lenartu. Namen sestanka na jugoslovanski strani je bil, da bi naša delegacija dobila pristanek od jugoslovanskih oblasti za razširitev preko meje nekaterih pašnikov. Za te pašnike je naredila načrt namreč ERSA. Del ozemlja, ki je sedaj na jugoslovanski strani in ki spada med načrtovane pašnike, je last beneških dvolastnikov. Po-

leg tega glavnega problema so se pogovorili tudi o vprašanju preskrbe z vodo, ker so studenci namreč na jugoslovanski strani. Preskrba z vodo ni pomembna samo za področje, ki ga ERSA v svojem načrtu predvideva za pašnike, temveč tudi za vso matajursko turistično cono, ki spada pod občino Sovodnje. Studenci, ki bi lahko oskrbovali pašnike in nekatere dreške in grmeške vasi, so izvir Kodrane, onkraj meje.

Ni treba ob tej priložnosti še posebej poudariti, da je ta prvi uradni stikanek med obmejnimi občinami potekel v priskrbenem in prijateljskem vzdušju, saj je jugoslovanska stran izrazila pripravljenost čim prej rešiti ugodne probleme, ki jih je predložila v razrešitev naša delegacija.

Prvi neposredni stik med našimi župani in tolminskimi oblastmi pa je znova pokazal, da se da z medsebojnim razumevanjem rešiti marsikateri, čisto konkretni in pomembni obmejni problem, kar vsekakor samo še pogloblja dobre sosedske odnose in razširja možnosti za plodno sodelovanje.

Deželne podpore za popravilo hiš

Deželna uprava pripravlja nov zakon, s katerim bo namenila eno milijardo in 600 milijonov lir za kmetijstvo. Med drugimi bo ERSA (Deželna ustanova za razvoj kmetijstva - Ente regionale per lo sviluppo dell'agricoltura) prejela pol milijarde za razvoj kmečkih posestev. Dosedanja sredstva, ki so bila dodeljena v te namene, niso zadostovala, ker je vsak dan več prošelj za doseg podpora. To dokazuje, da je kmečko prebivalstvo pokazalo živo zanimanje za preureditev svojih posestev.

Naslednji znesek 800 milijonov lir je namenjen za

prispevek kmetom, ki bi hoteli zboljšati higiensko zdravstvene razmere (stranišča, kopalnice, greznice) v kmečkih hišah. Znesek 100 milijonov pa je določen za lažje odplačevanje obresti na posojila v iste namene.

Tako je deželna uprava omogočila, da se lahko koristno izvajata deželna zakona št. 1 iz leta 1968 in št. 49 iz leta 1970. Ker je sredstev sorazmerno malo, potreb pa dosti, naj naši kmetje iz hribovskih vasi pohite in takoj vložijo prošnjo, da bodo prej uslišani. Prositi za podporo, ko bo prazna blagajna, ne bo nič pomagalo.

MALO POZNA, A DOBRA VEST

Colombo bo sprejel našo delegacijo septembra

Predsednik deželnega odbora Berzanti sporočil vest deželnim slovenskim poslancem o sprejemu v Rimu predstavnikov Slovencev v Italiji

Znano je, da je lani 8. decembra, 27 podpisnikov, predstavnikov slovenske etnične skupnosti pri nas, naslovilo pismo na predsednika vlade Colomba, v katerem so ga prosili za sprejem, da bi mu tudi osebno obrazložili položaj Slovencev v Italiji in neposredno zahtevali takojšnjo ukinitve vseh, predvsem fašističnih zakonov, ki kršijo pravice italijanskih državljanov slovenske narodnosti kot celote in sprejetje vseh tistih pozitivnih norm, s katerimi se mora vsestransko urediti položaj slovenske narodnostne skupnosti in s tem omogočiti njen nemoten razvoj.

Skoraj osem mesecev je minilo od takrat in ves ta čas je vladal molk, ki je šel celo tako daleč, da podpisniki niso prejeli niti formalnega odgovora o sprejetju pisma, kar sodi vsekakor že v okvir običajne vljudnosti.

Vendar pa so politični predstavniki, med njimi še zlasti slovenski poslanec v rimski zbornici Škerk, vztrajno delali in je tako že takrat prišlo do prvega zasebnega razgovora

našega poslanca s predsednikom vlade.

Do uradnega in dokaj čudnega zanimanja s strani državnih organov pa je za to pismo prišlo nekaj dni pred obiskom jugoslovanskega predsednika Tita v Italiji, ko je hotel prefekt Cappellini od podpisnikov pojasniti, kaj hočejo, kot da bi se na tak način skušalo izčrpati vsebino zapletene vprašanja in odstraniti z dnevnega reda zahtevo po razgovoru s političnim predstavnikom države kot je to predsednik vlade.

Skupne zahteve Slovencev in vsi ti načrti po obisku predsednika Tita v Italiji nekako zaspali, delno zaradi odločilnega pomanjkanja politične volje na italijanski strani, delno pa

tudi zaradi mlačnosti in zapletenosti ter počasnosti italijanske državne birokracije.

Zato so podpisniki pisma Colombu 4. junija letos zaprosili za posredovanje predsednika deželne uprave Berzantija, ki je podpisnikom zagotovil, da «bo rad posredoval, naj vlada upošteva upravičene zahteve in da jih bo predsednik Colombo sprejel».

Sedaj je prišel končno odgovor in to ne več po birokratski poti, ki jo predstavlja prefektura, temveč preko demokratične samoupravne enote kot je to naša dežela. Tako je torej predsednik deželne uprave Berzanti pred kratkim obvestil slovenska deželna svetovalec, da bo končno septembra letos predsednik vlade Colombo le sprejel predstavnike Slovencev in tako ugodil prošnji v pismu, ki je bilo nanj naslovljeno že pred osmimi meseci.

Zato lahko torej zapišemo, da je končno, malo pozno, a vendar ne prepozno, prišla dobra vest za nas. Vest, da bo naše predstavnike sprejel predsednik vlade Colombo.

IZPOD KOLOVRATA

Lepo uspel festival beneške pesmi

« Pustita nam rože » prejela prvo nagrado

Ob priliki vaše sagre v Klodiču je društvo «Rečan» iz Ljese organiziralo «Festival za pesmi iz Nadiške doline». V ta namen je bil že prej razpisan natečaj s pravilnikom, kot smo svoj čas o tem poročali v Matajurju. Prijav je bilo dosti in zato so vsi z veliko nestrpnostjo pričakovali, katera pesem bo prejela prvo nagrado.

Najprvo so izvajali stare domače pesmi, v drugem delu pa so prišle na vrsto nove. Komisija, ki jo je sestavljalo 15 žrebanih poslušalcev, trije člani organizacijskega odbora in nekateri povabljeni, je dodelila prvo nagrado pesmi z naslovom «Pustita nam rože»; zapel jo je Renzo Birtig, uglasbil Rinaldo Luszach, besedilo pa je napisal Aldo Clodig.

Ta pesem je žela namreč največ aplavzov, njeno besedilo pa se glasi:

«Kajšjan ti lahko por'če: če puode napri takole, umariemó preca le usi. Pa tuole nie ries an naj bo. Pustita nam piet - takuo, k'nam je ušec, guorit an uekát - pisat an se brat po tistem iziku, - ki mat na zibiél z uso nje jubeznijo - navadla nas je. Pustita nam miet - use bratre za bratere, uso našo družino - nazaj kupe diet. Pustita nam rože po našim sadit, zuonit za novico po našim zuoni: potlé bota vidli, če znamo še mi veselo zauriskát, ku u časih ste vi!».

Tudi druge pesmi niso bile nič manj lepe, iz vseh se je odražala ljubezen do domače zemlje in domotožje, ko morajo na tuje za vsakdanjim kruhom. Kot je bilo že prvotno določeno, so pesmi, ki so dosegle drugo stopnjo, prejele enako nagrado.

Pevec Renzo Birtig, ki je pel «Pustita nam rože», je prejel za nagrado pokal deželne odbora, Rinaldo Luszach za glasbo pokal deželne predstava, Aldo Clodig za besedilo pa pokal društva «I. Trinko».

Ojačenje vodovoda v Klodiču

Tekom tega leta bodo dali v zakup (apalt) dela za ojačenje vodovodne mreže v

grmeškem komunu. Deželno odbornštvo za kmetijstvo je v ta namen že dodelilo 10 milijonov lir prispevka in sicer iz fondov, ki so na razpolago za izboljšanje hribovskega gospodarstva.

Ta novica je posebno razveselila tiste vasi, ki jim zlasti v poletnem času primanjkuje pitne vode, in teh ni malo. Uporaba vode je vsak dan večja in zato je res skrajni čas, da se izvede to nujno javno delo.

Umrli je Anton Namor

K zadnjemu počitku smo spremili 86-letnega Antona Namorja iz Dreke, očeta dreskega župana. Stari mož je

IZ KANALSKE DOLINE

Ali bo žičnica na Prješnik zares ukinjena

Ze od meseca marca žičnica, ki vozi smučarje in poletne izletnike od hotela «Pri treh smrekah» (Tre Abeti) na vrh Prješnika, ne deluje več, ker ni varna. Družba SATIT, ki je lastnica in jo tudi upravlja že od leta 1967, je namreč ne namerava usposobiti in se zdi, kot krožijo govorice, da jo bo ukinila, in to čeprav ima pogodbo z Inšpektoratom za motorizacijo, da bo delovala do 1977. leta.

Ta vest je zelo alarmirala trbiško turistično društvo in vse turistične delavce Kanalske doline, kakor seveda tudi prebivalce tega področja, ker se zavedajo kako veliko škodo bo trpel turizem. Pa ne samo turizem. Na kablih žičnice je priključen tudi repetitor TV in žičnica je služila tudi za pre-

bil kljub svojim letom vse do zadnjega poln življenjske sile, saj je opravljal še vsa dela na polju. Ko je pomagal svojim domačim pri sečnji sena na senožeti pa je tako nesrečno padel, da je udaril z glavo ob kamen, kar je bilo zanj usodno. Kljub takojšnji pomoči, je kmalu po prevozu v bolnico umrl, ker so nastopile komplikacije. Bil je zelo priljubljen med svojimi vaščani, kar je dokazal tudi njegov pogreb, katerega se je udeležila velika množica ne samo domačinov, ampak tudi iz okolice. Družini izrekamo naše iskreno sožalje.

voz vsega potrebnega materiala za njegovo vzdrževanje in popravila.

Ne smemo pozabiti, da se na Prješniku vrše vsako leto tudi mednarodne smučarske tekme kategorije B in da se odslej ne bodo moge vršiti, če bodo ukinili to neobhodno napravo za prevoz smučarjev na vrh. Žičnica lahko prepelje 200 turistov na uro, kar ni malo, in zato ni bila nikdar pasivna.

Kako bodo rešili ta problem, je težko reči. Če se bodo pogodili, jo bo vzelo v najem trbiško turistično društvo ali pa občina, ki pa trenutno ne razpolaga s sredstvi za te namene. Na vsak način, družba SATIT se je odpovedala, da bi jo še naprej vzdrževala in kot smo v začetku povedali, žičnica ne deluje že od marca.

IZ KRNAHTSKE DOLINE

Vojaške služnosti ovirajo ureditev ceste Viskorša - Sedlišče

Na zadnjem zasedanju komunskega konsila, ki je trajal celih sedem ur, so med drugimi važnimi točkami dnevnega reda obravnavali tudi vprašanje previsokih družinskih davkov. Namesto da bi jih znižali, kar davkoplačevalci že dolgo prosijo, so jim jih še povišali. Eden od svetovalcev je predlagal, naj bi šel ves komunski svet k videmskemu prefektu in mu obrazložil v kako težkem položaju se nahaja komun, in če ne bo drugega izhoda, naj bi vsi podali ostavke.

Druga točka dnevnega reda, o kateri so tudi dolgo razpravljali, pa je bila turistična cesta Viskorša - Sedlišče, katero je gradbeno podjetje še pred letom dni prenehalo delati, ker so nastale težave. To področje je namreč podvrženo vojaškim služnostim. Cesta je zato v izredno slabem stanju in se prav tu, posebno ob nedeljah, ko naraste promet, dogajajo pogostoma nesreče.

Konsil se bo sestal v teku enega meseca, da bodo ponovno proučili, kaj naj bi ukrenili, da bi izšli iz teh težav.

IZ NADIŠKE DOLINE

Deželni prispevek za cesto v Kravar

Ljudi hribovske vasi Kravar je zelo razveselila novica, da jim bodo končno le uredili cesto, ki vodi iz Gorenjega Mersina v njihovo vas. Dežela je namreč že nakazala 30 milijonov lir in zato bodo z deli verjetno kmalu pričeli. Te vasi, ki leže visoko v bregu, so zares lepe in privlačne za nedeljske izletnike in zato je upanje, da se bo sedaj mogel tudi tod razviti turizem. Pa ne samo to. Dobro urejeno cesto, ki povezuje Kravar v Gorenjim Mersinom, potrebujejo tudi domačini, ki imajo v tej okolici svojo posest.

V Kravarju bi morali rešiti pa še eno drugo vprašanje: napraviti vse potrebno, da bo vedno dovolj pitne vode. V poletnem času je namreč primanjkuje ali pa celo presahne in jim jo morajo voziti vojaki v cisternah vsaj za pitje. To se dogaja tudi letos.

Uspešno končali nižjo srednjo šolo

Minuli so časi, ko je bila dana možnost večini šolarjem iz hribovskih vasi, da so prišli le do izpričevala petega razreda osnovne šole. Odkar so ustanovili nižjo srednjo šolo, ki nosi ime po Jakobu Štelinu, vozijo ukaželjne učence s šolskim avtobusom v Sv. Lenart in tako jih je letos prišlo do uspešno opravljene male mature kar precej iz tega področja.

Izdelali so: Luca Blasutig,

IZ TERŠKE DOLINE

Malenkostno izboljšanje plač delavcem v bulfonski predilnici

Ze večkrat smo pisali, da je predilnica v Bulfonih v veliki krizi in da so morali zato zmanjšati število delovnih ur in sedaj delavci prejemaajo sila nizko plačo. Te dni pa, ko se je v Milanu sestalo vodstvo «Zveze predilnic svile», h kateri spada tudi predilnica v Bulfonih, so prišli do sporazuma, ki predvideva povišanje plač delavcem in sicer tistim, ki pripadajo v plačilni listviči sedmi in šesti skupini, po 10 lir na uro in 8 lir onim, ki so v peti skupini; prejemale bodo tudi 75 tisoč proizvodne premije na leto. Uradnikom bodo povišali plačo za 4 tisoč lir mesečno. Vsi ti poviški bodo stopili v veljavo s prvim septembrom tega leta.

Vse to je sicer malenkost, a vseeno zadovoljivo, saj je grozila že nevarnost, da bodo odpustili večje število delavcev ali pa predilnico celo zaprli. Sedaj delajo le 32 ur tedensko, a možno je, da bo že v jeseni poln delovni čas, ker je na trgu zopet nekoliko večje povpraševanje po tem blagu.

Krvodajalci iz Kobarida darovali kri videmski krvni banki

Kobariški krvodajalci so pred nedavnim obiskali Cento in ob tej priliki darovali krvni banki videmske

Fulvio Cassina, Edoardo Chiabai, Renato Jeroncig, Franco Qualizza, Bruno Vogrig, Fabiano Vogrig, Valter Chiacic, Gemma Bucovaz, Claudia Chiabai, Franca Chiuch, Donatella Jussig, Daniela Lauretig, Maria Qualizza, Giuliana Rucchin, Irene Ruclli, Anna Agata Simaz, Annunziata Sudati, Laura Trinco, Daniela Zuodar in Daniela Bledig.

To kos papirja, za katerega so se brez dvoma dosti trudili v šoli, da so ga dosegli, jim bo odprl lepšo bodočnost. Če ne bodo nadaljevali višjih šol ali se šli učiti kakšnega poklica, so si pa pridobili znanja, ki jim bo koristilo v življenju in jim bo lažje priti do kruha kot njihovim staršem. Seveda bi bilo prav, da bi se v šoli, ki je samo italijanska, učili tudi materinega jezika, do ka-

terege imajo pravico. Upajmo, da bo čas prinesel tudi to.

Iz seje komunskega konsila v Podbonescu

Na zadnjem zasedanju komunskega konsila so potrdili sklep, da bodo dali v popravilo vodovode v vaseh Kal, Kamunjer in v Gorenji vasi. Imenovali so tudi komisijo, ki bo sestavila seznam imen, iz katerega bodo potem izbrali ljudskega sodnika in revizorje računov za komunski obračun za leto 1970. Nadalje so pooblastili župana, da odpošlje prošnjo za dosego podpore, s katero bodo ojačili vodovod v Briših. Izbrali so tudi tehnika, ki bo skrbel za dobro izvedbo tega dela. Ob zaključku zasedanja pa je konsil sprejel še statut Skupnosti Nadiške doline.

Ustanovili deželni odbor za obrtništvo

Pred nedavnim je predsednik deželnega odbora Berezanti ustanovil deželni odbor za obrtništvo, strokovno posvetovalni organ, ki ga predvideva deželni zakon št. 6 iz leta 1970.

Odbor, ki mu predseduje odbornik za delo, socialno skrbstvo in obrtništvo Stopper je bil ustanovljen za dobo štirih let. Njegovi člani so predsednik in podpred-

sedniki pokrajinskih odborov za obrtništvo ter obrtniki kot zastopniki deželne zveze obrtnikov.

Naloge, s katerimi se bo moral spoprijeti novi odbor, so obsežne in pomembne. Njegova bo na primer zadnja beseda glede pritožb v zvezi z vpisom ali odpisom obrtniških obratov iz obrtniške zbornice; odbor bo izrekal svoja mnenja v zvezi z vprašanji o obrtništvu v deželi; odbor bo lahko predlagal pristojnim oblastem nove pobude v korist te dejavnosti; izrekal bo svoja mnenja v zvezi obrtniško-kvalifikacijo, deželnim načrtovanjem, delovanjem ali ukinjanjem obrtniških javnopravnih ustanov, kreditom, proizvodnjo in razpečevanjem obrtniških izdelkov, gospodarsko, trgovinsko in strokovno pomočjo obrtništvu ter v zvezi z nastopanjem obrtniških organizacij na sejemskih prireditvah. Poleg tega bo odboru poverjena skrb za razvoj in koordinacijo obrtniških dejavnosti v deželi. V ta namen bo odbor razdeljen na tri ločene sekcije.

Naši dragi rajniki

Za vedno smo izgubili te naše ljudi: v dreškem komunu je umrl 46-letni Giacomo TRINKO, v tavorjanskem 47-letna Assunta Marcella MAKORIČ, v šenlenarškem 65-letni Lorenzo TERLIKER, v komunu Brdo v Terski dolini 67-letni Luigi PASCOLO, v komunu Neme 82-letna Noemi FABBRO vdova Cominotto, v sovedenskem komunu 75-letna Santina MEDVES vdova Gornjak, v komunu Fojda pa 72-letni Adolfo CELLEDONI in 98-letna Rosa BORLINI vdova Sgiarvello.

AHTEN

V Ahtnu pijejo nezdravo vodo

Ljudje ahtenskega komuna se zelo pritožujejo, ker morajo piti nezdravo vodo in komun tega noče priznati. Na zadnjem zasedanju komunskega sveta je nek svetovalec predlagal, naj bi poslali pokrajinskemu zdravniku pismo in ga prosili, da bi interveniral pri sanitarnem inšpektoratu, da bi bila analiza vode čimprej izvedena, češ da je voda užitna. Ljudje nočejo piti vode, ker vedo, da je bila onesnažena nekoliko z gnojnico in nekoliko zaradi neviht in zato uporabljajo

za pitje le mineralno vodo, ki jo seveda drago plačujejo. Komunski svet je tudi zavrnil zahtevo, na bi šli takoj po vzorec vode in ga neli na pregled.

Ozračje je zelo napeto in zato ni jasno, zakaj se komun toliko upira, da bi zgradil nov vodovod v Subidu. «Denar za gradnjo novega komunskega sedeža, ki bo stal 70 milijonov lir, in za gradnjo športnega igrišča so znali poiskati» pravijo domačini, «da bi zagotovili zdravje ljudem, pa je težko priti do potrebnih sredstev».

PO SLOVENSKIH VASEH IN ZASELKIH DOLINE BREGA

“NAŠE ČEČE SE NEJČEJO MOŽIT NA VISOKE GORÉ DA JIM NE BO TRJEBA NOSIT' NA GLAV'CI VODÉ,,

Preko nekdanj bogatih domačij v zaselku Klobučana pod Ivancem se danes razrašča samo grmovje in frata, ker so se ljudje tega naselja vsi izselili

V Grmuščici in Tramontinih počasi ugaša življenje, doma so le priletni in ni nobenega otroka več - V Podklapu govori “po naše,, samo še starejša generacija, mladi pa se polagoma prilagajajo okolju ali pretapljajo v drugo jezikovno skupnost

FOJDA, JULIJ 1971 - Iz lepo urejenega trga v Fojdi smo zavili po asfaltirani cesti proti severu, proti slovenskim vaset in zaselkom tega komuna. Komun Fojda je namreč jezikovno mešan: v ravninskih vaseh Fojda (Faedis), Čampej (Campeglio), Raščak (Raschiacco) in v Ronkih (Ronchis) so naseljeni povečini Furlani, v višje ležečih vaseh, v Podklapu (Canal di Grivò), v Ceneboli (Canebola), Podcerkvi (Valle di Soffumberg), Pedroži (Pedrosa), Vilah (Costalunga), Gradišču (Gradiscutta), Grmuščici (Stremiz), Na Ravnah (Costapiana), Podvratih (Klap) in Tramontinih (Tramontins) pa naši «Slovenji». Iz zaselka Klobučane so se že vsi izselili.

Na razpotju pri hiši Grimacov smo krenili na desno in kaj kmalu prispeli v Podklap, ki je jezikovno mešana vas; na dva dela jo deli most, pod katerim mirno žubori hudournik Breg (Grivò). Tokraj mostu govore furlanski jezik, onkraj pa še «po naše». Prav pri mostu je zadružna gostilna in trgovina, poleg nje pa še ena več kot sto let stara gostilna s trgovinico. Vas onkraj mostu je nekoliko manj raztegnjena in cesta se pričinja naglo vijugasto dvigati proti Vilam. Nekako sredi vasi, že ob precej strmi cesti, stoji na naši desni lepa, iz finega kamna zidana farna cerkev.

Pred kakimi 80 leti se je v Podklapu govorilo izključno slovenski. Do takrat so prihajali opravljati dušnopastirsko delo kaplani id Fojde,

ki so bili večši domačega slovenskega narečja. Molitev in verouka so se tako učili vsi otroci v slovenskem jeziku. Tik pred prvo svetovno vojno pa so dobili stalnega kaplana in kaplanija je bila pred nedavnim povzdignjena v župnijo. Nastavili so seveda sprva kaplane in sedaj župnike, ki poznajo za vernike en sam jezik: italijanski. V tem jeziku se danes poučuje verouk, molijo molitve, berejo maše in pojejo cerkvene pesmi. Sedaj, lahko rečemo, poteka jezikovna meja prav tu pri mostu, kajti samo družine, ki živijo onkraj Brega, na pobočjih, so ohranile do današnjih dni slovensko narečje in to samo starejši ljudje, ki so ga rabili tudi v cerkvi, njihovi otroci razumejo le malo, najmlajši pa najbrže nič. Zato moramo priznati grenko resnico, da v Podklapu «Slovenji» izginjajo. To seveda še ne velja za druge hribovske vasi fojdskega komun.

Precej družin iz Podklapa, in tudi iz višje ležečih vasi, se je v zadnjih letih izselilo v nižje predele, kjer so tla bolj rodovitna. Ko so prihranili nekaj denarja, so kupili nova posestva, ki zahtevajo od človeka manj truda. Tam imajo njihovi otroci bližje do šole, tudi do nižje srednje šole, ki je v Fojdi, tam imajo tudi večjo možnost za zaposlitev, saj bo morda v tej okolici kmalu zrastle kakšna večja industrija. Nekateri pa, čeprav so se izselili v nižino, še danes skrbno obdelujejo v poletnem času tudi staro domačijico v hribih. Prej z znojem pripojene njivice so

PODKLAP (Canal di Grivò) - Prav tu se začneja cesta dvigati proti slovenskim vaset, ki ležijo na južnem pobočju Ivanca.

posejali s travo, jo pokosijo in tako rede več živine v novem hlevu. Drugi so jih dali v najem sosedu ali pa so jih zapustili, da se sedaj preko njih razrašča grmovje in frata.

Sožitje s furlanskimi ljudmi pa seveda pomeni, da se bodo prej ali slej naši «Slo-

venji» prilagodili novi okolici in se pretopili v drugo narodnostno skupnost. Vedno bolj redka so dekleta, ki poroče fante iz domače hribovske vasi, vse upirajo oči na ravnino, «ker se nejčejo možit na visoke goré, da jim ne bo trjeba nosit' na glavci vodé».

Ganljivi prizori

Pred zadružno gostilno v Podklapu smo naleteli na skupino ljudi, ki se je gnetla okoli avtomobilov s tujimi registracijami. Ravno kar so prišli emigranti, ki so se vrnili iz Švice in Francije, da bodo s svojimi družinami preživeli poletne počitnice v tem mirnem kotičku ob bistro žuborečem Bregu. Njihovi otroci, vajeni življenja hrupnega Züricha, so se boječe ozirali po okolici, saj je bil zanje tukaj čisto nov svet, in tudi jezika, ne slovenskega ne italijanskega, niso razumeli. Tolažile so jih njihove mamice po nemško in francosko, kajti ti naši emigranti so poročili Nemke in Francozinje in zato znajo otroci le materin jezik.

V Grmuščici umira življenje

Iz Podklapa vodi na desno slaba, z debelim peskom posuta pot v Grmuščico (Stremiz). Tudi tukaj smo vprašali po gostilni, a so nam do mačini, ki so se ravnokar vračali z dela iz polja, povedali, da je zaprta, odkar je umrl njen gospodar. Gostilna je namreč najbolj prime-ren kraj, da se pogovoriš z ljudmi, ker se jim ob kozarcu vina razveže jezik in se vsak rad zaplete v pogovor,

da kaj pove o svojih težavah. No, ker gostilne ni več, smo posedli kar po hlohah in skalah in ljudje so se kmalu zbrali okoli nas.

V KLOBUČANI NI ŽIVE DUŠE

V Klobučani, malem zaselku visoko nad Grmuščico, so že vse hiše zapuščene. Niti ene žive duše ni več tam. Čeprav leži na prisojnjem kraju in so tu nekdanj živeli

najpremožnejši kmetje, ki so pridelali tudi po 60/80 hektolitrov «tokajca» ali «verduca», dosti kostanja in gojili precej glav živine, so se izselili na ravnino. V nižje ležečem Tramontinsu pa je ostalo le še sedem družin.

«PO KAJ STE PARŠLI»

V Grmuščici živi danes samo še kakih dvajset ljudi, vsi ostali, nekdanj jih je bilo v vasi več kot sto, so odšli, eden sem, drugi tja in zapustili doma priletne starše. Semkaj zaide malokdaj kak tuj človek in zato so nas takoj vprašali, «po kaj ste

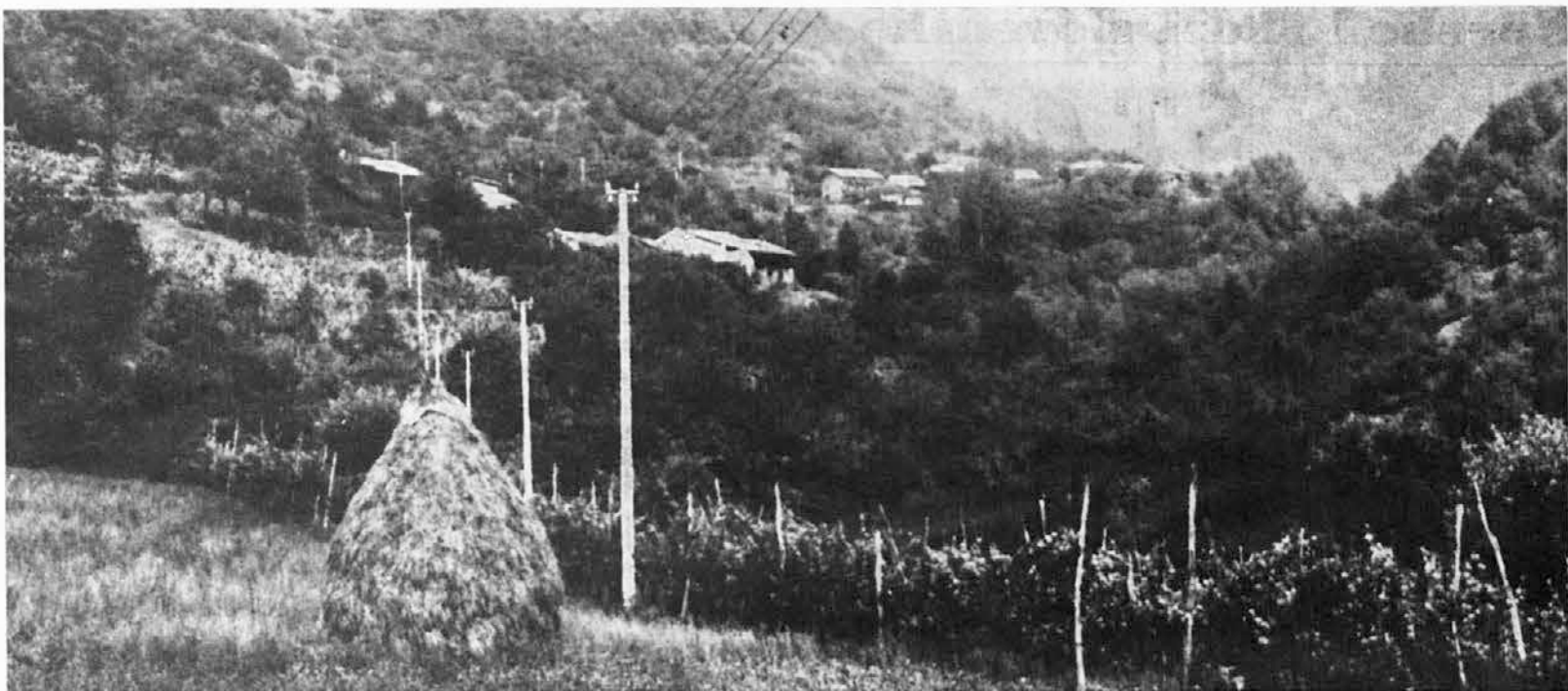
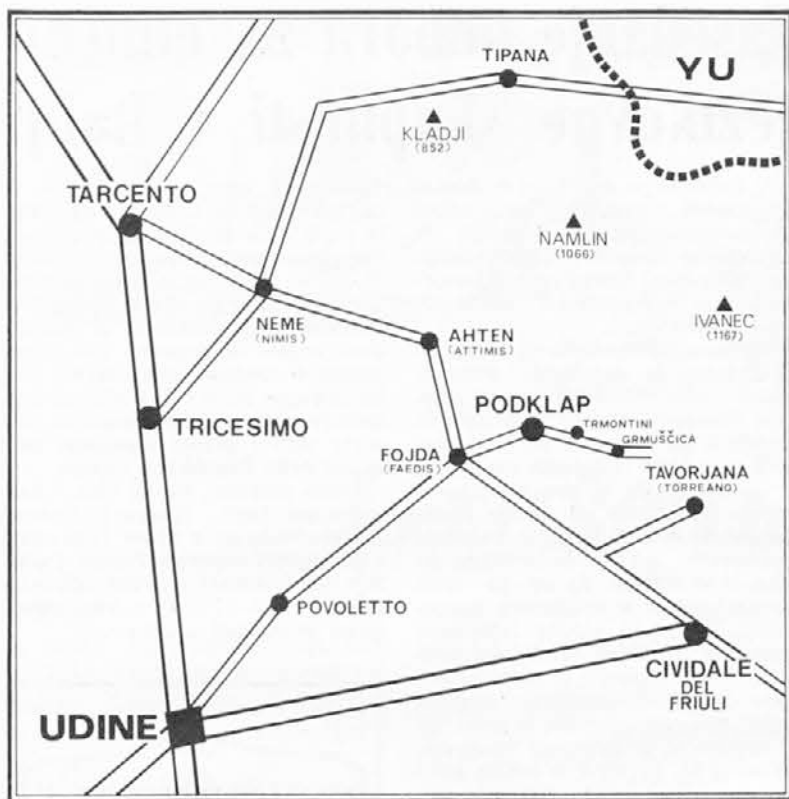
paršli?». Vprašali so nas tudi, če smo bili partizani v tej vasi in če se še spominjamo tiste hiše — in pokazali na razpadajočo visoko poslopje, v katerem je bil med vojno glavni štab partizanskih enot in angleška vojaška misija. Potožili so nam, da jih nihče od Italijanov, ki so bili med vojno partizani v Grmuščici, ne obišče, dočim so jih Slovenci in Angleži, nekdanji člani vojaške misije, obiskali že večkrat. «Tle par nas so jedli an pili vsi, nam obečali, de nas bojo paršli gledat, kar bo finila uojška, pa do donas se ni nobedan parkazu».

V tej hiši, ki danes razpada, je bil med to zadnjo vojno glavni štab partizanskih enot in angleška vojaška misija «Divizije Garibaldi del Friuli»

Hiša Grimacovih na razpotju Cenebola - Podklap

Na fotografiji vidimo na dnu neprehodne doline med bujnim zelenjem kostanjevega gozda in skrbno obdelanih vinogradov vas Grmušico (Stremiz), zelo znana iz časov narodnoosvobodilne vojne, ker je bilo tu glavno poveljstvo partizanskih enot. V tej okolici so tudi pristajali zavezniški padalci in je bila tudi baza, kamor so z avioni dovažali orožje - Niže spodaj je zaselek Tramontini, kjer živi samo še sedem družin

«Parnesite nam biškeke an bomo molil za vaše duše»

Ko so nam pripovedovali, koliko so morali pretrpeti med to zadnjo vojno, se je prikazala izza priprtih vrat žena in glasno posegla v naš pogovor: «Kaj hodite tle djetat, smo ubogi ljudje an zatuò ne kor, de nam uprašate, kakuo živimo. Biškeke, parnesite nam, molili bomo za vaše duše. Jemo slabo an močno djetamo». Verjetno se ji godi krivica in je s temi besedami izkazala svoje nezadovoljstvo nad našo radovednostjo.

ŠTIRINADSTROPNA HIŠA

Oko nam je padlo na dolgo štirinadstropno hišo, zgrajeno iz finega kamna. Razsvetljeno je bilo le eno okno in iz dimnika se je kadilo. Šola to ni, čegava je vendar ta palača? In ljudje so nam takoj - v kolikor daleč je segal njihov spomin - povedali, da jo je še pred prvo svetovno vojno zgradila najbolj premožna družina. Po smrti staršev so sinovi zgradbo prodali in novi lastnik jo je dal v najem komun, ki jo je uredil v dom za onemogle stare ljudi. Najstarejši naš sobesednjak

se je še dobro spominjal, da je bila ta hiša «ospizio za te stare». Sedaj stanujeta v tej ogromni stavbi le dve osebi.

ONEMOGLI BREZ SVOJCEV

Ko smo upirali oči v to še danes dobro ohranjeno velikansko hišo, okoli nas pa so posedali izčrpani, od dela in starosti onemogli ljudje, nekateri brez svojcev, smo kar onemeli in se vpraševali, če ne bi bilo mogoče tem ljudem pomagati. Zakaj ne bi komun spet preuredil to hišo za osamljene starčke celega fojdskega komun in jim tako zagotovil postrežbo in tolažbo vsaj ob smrti. Dom za onemogle imajo sedaj v Čedadu, Nemah, Čenti in Sv. Petru ob Nadiži, a so že prenapolnjeni in predragi, v Grmuščici, v tem mirnem kraju, pa bi se dalo z malimi sredstvi pomagati vsaj najpotrebnejšim, ki nimajo nikogar več na svetu. Komun bi z malo dobre volje prav lahko nekaj ukrenil, saj je res velika škoda, da stoji skoraj prazno tako velikansko poslopje.

Srečali smo dninarja

Vračal se je s koso na ramenih iz Podklapa. Star je 61 let, piše se pa Riko Colussa in živi z ženo v revni koči v Grmuščici. Njegovo življenje je težko. Otroci so mu pomrli v mladih letih, ima le košček zemlje in je rahlega

zdravja. V inozemstvo ni mogel na delo in zato se preživlja z dnino. Takole nam je pravil o sebi: «Kadar me kajšna fameja nuca za sečnjo, za kopanje u njivah an ronkih ali kajšno drugo dje-

lo, me pokličejo. Če je slaba ura, ne djetam an sem par hiš. Če je lepuò, pa mi dajo dva taužent lir za zornado an djetam deset ur. Dajo mi tud jesti an piti. Asikuran pa njesam. Če se urježem s koso, muoram sam plačati mjediha. Čez štjer ljeta mi bojo dal penzijo od koltivatorju». Seveda bo zanj potem še slabše življenje, ker s tistimi lirami, ki jih bo dobival, ne bosta mogla z ženo ne živeti ne umreti.

muščico in objavili njegovo sliko v Matajurju, ker je bil edini otrok v vasi. Danes je Edi že velik dečko, ki bo stopil v peti razred, a ne doma. Pred tremi leti se je njegova družina preselila v Vittorio Veneto in obiskuje tam šolo, sedaj je pa prišel k noni na počitnice. Navzel se je že beneškega narečja, a «po naše» zna še vedno govoriti, saj z njim je bil tudi 9-letni bratranec Marko, ki je tudi pri-

sedi; za žogo bliskajo le oči in kretnje in vse je razumljivo.

Z AVJONOM V BRUKSELJ

«Naš sin nas ni uzabu», sta nam še povedala zakonca Lavrenčič. «Lani, za Božič, smo šli u Brukselj z avjonom. Tuo ni tekaj delèč kot se zdi. Iz aeroporta u Ciampinu je malo več kot 'dno uro. Nazat smo paršli z avjonom pa do Ronki par Goric. Lepuò je po svjetu, a nje za nas, smo preveč stari, tam ne bi mogli živjet».

NISO MARALI, DA JIH FOTOGRAFIRAMO

Žene so se poskrile in niso hotele, da bi jih fotografirali. «Smo slabo oblječene, njesmo počesane, pišite, de so tle u Grmuščici dobri Slovenji, ki radi guarijo svoj jezik, de tardo djetajo od zjutra do zvečera an de smo od usjeh pozabjeni». Ujeli smo le tri može, ki so se pravkar vrnili z dela in so počivali na hlohlih in čakali, da jih pokličejo njihove žene na večerjo.

Zapuščena domačija v Grmuščici, ki je na prodaj

MALI EDI NAS NI POZABIL

Ob slovesu je pritekel k nam Edi, ki nas je spoznal, ker smo ga slikali pred štiri- mi leti, ko smo obiskali Gr-

šel k noni na počitnice iz Švice. Težko sta se razumela, ker Marko govori drug jezik, pri igranju z žogo pa ju je bilo kar prijetno gledati, ker pri tej igri ni potrebno dosti be-

Union
PIVOVARNA

Pivovarna «UNION»

priporoča svojim cenjenim odjemalcem:

pivo «UNION» 12°

pivo «TIVOLI» 12°

pivo «LEŽAK» 14°

pivo «BOK» temno 16°

Domačini iz Grmuščice so se pravkar vrnili z dela in čakajo, da bo pripravljena večerja

IZVAŽAMO:

Pohištvo za družinske in hotelske spalnice - dnevne sobe - sprejemnice - kovno pohištvo - stole in naslonjače vseh vrst - mehaki in trd žagan les - vezane plošče - furnirje - iverice - montažne hiše itd.

LJUBLJANA - BEETHOVNOVA 11 - Telefon: 23-931, Telex: 31-314, 31-338

Sprehod skozi slovensko književnost

STANKO VRAZ

Med zadnjimi romantiki na Slovenskem je bil vsekakor Stanko Vraz, ki pa se je kasneje za stalno odtrgal od Slovenije in slovenske književnosti.

Vraz se je rodil 1810. leta v premožni vinogradniški hiši v Cerovcu pri Ljutomeru. Slovenski Prieki mejijo na zagorske kajkavce. Slovensko-kajkavski je bil tudi jezik njegove osnovne šole. V gimnaziji v Mariboru se je bolj zanimal za literaturo kot za šolo. Še bolj pa se ji je posvečal, ko je prišel na filozofijo v Gradec. Z Miklošičem, ki mu je bil literarni mentor, sta snovala velike načrte, se posebno učila slovanskih jezikov in navduševala prijatelje.

V Gradcu je Vraz srečal Gaja, ki se je ta čas potegoval za list in na njegovo vabilo je 1833. leta obiskal Hrvatsko, kjer ga je prevzelo razvneto domoljubno gibanje. Ze prej se je navduševal nad Prešernovo poezijo, in ko se je zveza s Hrvatsko za nekaj časa pretrgala, je pisal Čopu, pri katerem je čutil razumevanje za oblike vzhodnega štajerskega govora. Drugoleto je bil v Ljubljani in od tam spet zavl na Hrvatsko. Ko je bil 1835. leta tretjič na Hrvatskem, je obljubil Gaju, da bo odslej med desetimi slovanskimi pesmimi napisal eno pesem v ilirščini. Miklošič ga je obsodil kot odpadnika. Vraz pa je zdaj začel prenehati s drugimi svojimi slovenskimi pesmi po ilirsko in sklenil, da bo med desetimi ilirskimi pesmimi napisal eno slovensko pesem. Vendar je še vneto mislil na nadaljevanje v slovenščini. Neuspeh pri slovanskem pesniškem in jezikovnem prizadevanju ga je še bolj zbližal z ilirci, kjer je naletel tudi na priznanje. V začetku 1839. leta pa so je med tiskom slovenskih ljudskih pesmi preselil na Hrvatsko.

Tu je živel pri prijateljih v Zagrebu in drugod, glavni njegov dohodek pa je bil iz vinograda, ki ga je podedoval. Pogosto pa je še prihajal v domače kraje in drugam na Slovensko. Tako se je 1840. leta dlje časa mudil v Ljubljani v Prešernovi in Kastelčevi družbi. Drugo leto je bil znova v Ljubljani, tu pa ga je zadržala bolezen. Bil je od mladega krhkega zdravja, večkrat se ga je lotila mrzlica in nato se je pridružila še jetika. Ko si je

opomogel, je zaradi ljudske pesmi obhodil Tržaško, Gorško, Koroško in celo Režijo. Kasneje je popotoval še po nemškem Avstrijskem, po Češkem in Moravskem, to pot zaradi zbirke «Gusle i tambura», ki se je tiskala v Pragi, pa tudi zato, da bi mu v Pragi pomagali do stolice ilirskega jezika v Zagrebu. Namesto tega pa je 1846. leta dobil službo tajnika Matice ilirske. V revolucijskem 1848. letu je bil izvoljen za podpredsednika slovanskega kongresa v Pragi. Umrli je 1851. leta v Zagrebu.

Stanko Vraz in drugi njegovi rojaki nikakor niso mislili opustiti slovenskega jezika. Radi bi namreč dosegli enotnost slovenskega knjižnega jezika. Vendar je bil razloček med vzhodnoštajerskim govorom, ki je

imel že precejšnjo pismeno izročilo in pa sosednjim kranjskim, prevelik. Hkrati pa je bila tudi izredno močna pokrajinska zavest. Iz Ljubljane, kjer je literatura le živetarila, pa ni dobil spodbude tudi za slovensko pesniško delo. V takšni krizi, ki ga je učila več let, se je Vraz odločil za novo domovino Hrvatsko, ki je obljubljala več zadoščenja njegovi naravi. Bil je pravi romantik: nemiren, hlasten zanesenjak. Njegovo vnemo za poezijo je podžigalo goreče slovansko čustvovanje.

Vrazovo izvirno slovensko pesniško delo je obsežno, pa je ostalo v rokopisu, prav tako pripovedni in drugi poskusi v prozi ter zajeto število prevodov. Od ljudskih pesmi je natisnil 1839. leta v Zagrebu le prvi del v knji-

gi «Narodne pesmi ilirske», ki je prva slovenska knjiga v gajici. Te in tiste, ki so še čakale v rokopisu, so bile glavna osnova Štrekljeve zbirke slovenskih ljudskih pesmi. Vraz jih je nabiral povečini na štajerskem pa tudi po Kranjskem, Koroškem in Prekmurju. Besedilo je zapisano precej zvesto iz ljudskih ust, zraven pa večkrat tudi napev.

V ilirski hrvaščini je prav tako na svoje stroške izdal prvi del «Djulabij» (184), za njimi pa še dve pesniški zbirki. V teh knjigah je objavil več prejšnjih slovenskih pesmi v ilirski predelavi. V «Djulabijah» pa opeva z veliko ljubeznijo tudi svojo slovensko domovino, od štajerske do Beneške Slovenije, in ji želi prostosti.

USTAVNE SPREMEMBE V JUGOSLAVIJI

Mnogonacionalna, federalna Jugoslavija, naša sosed, je te dni doživela v svojem razvoju nov, velik korak naprej. Gre za sprejetje novih ustavnih dopolnil ali amandmajev, ki v bistvu spreminjajo Jugoslavijo v skupnost enakopravnih suverenih republik in pokrajin. Vse jugoslovanske republike in pokrajine (Slovenija, Hrvatska, Srbija, Makedonija, Črna gora, Bosna in Hercegovina ter Vojvodina in Kosovo) so z novimi ustavnimi dopolnili dobile izredno samostojnost, saj je po novi ustavi ostalo v skupnem ali federalnem smislu mnogo manj pristojnosti ki so v interesu Jugoslavije kot celote. To so vojska, skupno tržišče (denar) in zunanja politika, pa še na tem področju so republike dobile precej več samostojnosti in možnosti sklepanja pogodb in sodelovanja s tujimi državami.

Vzemimo za primer samo nov status socialistične republike Slovenije, naše matične domovine. Številne pristojnosti so se iz centra v Beogradu zdaj preselile v Ljubljano in republika Slovenija zdaj sama odloča o celi vrsti problemov, ki so temeljnega pomena zanjo. Tako si bo Slovenija zdaj sama ustvarjala svoj ekonomski razvoj, odločala o šolstvu, socialnem varstvu, zdravstvu, znanosti in lastnem gospodarstvu. Na eni strani to dejstvo sprošča mnogo bolj ustvarjalne sile v republiki sami, na drugi strani pa postavlja pred republiko tudi večjo odgovornost za

njen lastni razvoj in napredek. Za nas pa je zlasti važno, da je tako tudi socialistična republika Slovenija dobila večje pristojnosti v zunanje političnem smislu, kar bo vsekakor pripomoglo, da bo lahko samostojneje, odločneje in hitreje sama urejevala številne probleme lastnih manjšin

v Italiji in Avstriji. In prav tu, tako smo prepričani, bomo lahko kaj kmalu pričali večjim naporom matične domovine pri podpori naše nacionalne skupnosti za izbojevanje pravic do materinega jezika, lastnega šolstva in ne navsezadnje tudi do ekonomskega napredka naše dežele.

Za naše gospodinj

Kako odstranimo madeže od rje

Vsaka gospodinja je bila gotovo slabe volje, ko je na perilu ali obleki opazila madeže od rje. Dobiti ga ni težko, veliko težje ga je odstraniti. Morda vam bo tehle nekaj nasvetov koristilo.

Če pride madež rje na belo perilo, pobarvano bombaževino ali volno, kanemo na madež nekaj kapljic mlačne desetodstotne raztopine citronove ali vinske kisline. Raztopino pustimo, da nekaj časa deluje, nato pa jo izperemo z mlačno vodo. Odstranjevanje madežev od rje pa se je obneslo tudi s petodstotno solno kislino, toda v tem primeru je treba blago dolgo časa splakovati pod tekočo vodo, da kislina ne razžre blaga.

Pri občutljivem blagu ovlažimo madež z vročim kisom, ga pokrijemo s cigaretinim pepelom in nekaj časa počakamo. Nazadnje izperemo madež z drugim pralnim sredstvom. Seveda moramo

pri vsem tem paziti na to, da so barve blaga zelo občutljive in jih kis ne bo razjedel.

Sejmi v Ljubljani

Na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču se bodo v avgustu, septembru in oktobru zvrstile naslednje sejemске prireditve:

- od 29. avgusta do 6. septembra XVI. mednarodni sejem vin, žganih pijač, sadnih sokov in opreme ter V. specializirani sejem gostinške in turistične opreme;
- od 18. do 23. septembra sejem vrtnarstva «Cvet in sad»;
- od 6. do 11. oktobra XVII. mednarodna razstava elektronike, telekomunikacij, avtomatizacije in nuklearne tehnike «Sodobna elektronika».

verskem pouku učili otroke branja v tujem jeziku. Kako se to ujema?».

Besedni dvoboj je bil od stavka do stavka strastnejši, bolj vroč, neizprosnejši, četudi se je še vedno gibal v mejah vljudnosti. Čedermaca je bilo neznanško utrudilo, misli so se mu zapletle. Obhajali sta ga žalost in jeza, na um so mu prihajale same bridke besede, ki se jih ni upal izreči. «Priznajmo si», je rekel slednjič z vzdihom iz polnega srca, «vi hočete iztrebiti naš jezik».

Prefekt je molčal. «Vse kaže, da je tako; dovolite, ekselenca! Čemu bi si tajili? Morda je vaše mnenje, da to zahtevajo koristi države. Toda dovolim si pripomniti, da je učinek prav nasproten».

Prefekt je naglo dvignil glavo. «Kako to mislite, prečastiti?».

«Kako naj to izrazim v kratkih besedah? Poznati bi morali našo zgodovino. Poudarim le, da smo bili stoletja zvesti podložniki beneške republike, pozneje smo enodušno glasovali za združeno Italijo, da ne omenjam žrtev v svetovni vojni. Kot državljani se čutimo Italijane, četudi se ne bojimo priznati, da smo Slovenci. Zdaj pa, ko branimo svoj jezik, se nam očita, da smo Jugoslovani. Ekselenca, na svoja ušesa sem to slišal. Našim mislim vsiljujete neko drugo državno pripadnost, o kateri se nam prej še sanjalo ni. V dneh, ko so se naši ljudje po vaši zaslugi začeli bolj živo zavedati svojega jezika, ne more to ostati brez posledic. In tega ne bomo krivi mi».

Čedermac je govoril vroče, kakor da bi hotel položiti v te besede vso moč verjetnosti in dokaza. Prefekt je vrtel svinčnik v rokah in gledal v mizo, kakor da mozga neko misel.

Zasedanje odbora za etnično jezikovne skupnosti v Italiji

V Centi se je dne 11. t.m. sestal na poletno zasedanje Zvezni odbor za narodnojezikovne skupnosti in za deželno kulturo v Italiji, sekcija za italijansko republiko mednarodne Zveze za obrambo ogroženih jezikov in kulture.

Po poročilu o rezultatih, ki so bili doseženi v elaboratih statutov dežel z rednim statutom, med katerimi Piemonte, Molise, Basilicata in Calabria, so adoptirali posebna pravila za zaščito jezikovnih manjšin v pričakovanju, da se spoštuje člen 6 republične ustave, je sledila živahna debata o problemih, ki zadevajo poučevanje ladinsko-furlanskega jezika in o potrebi, da se ta jezik uporablja tudi v krajevnem imenstvu. Nato so sledile izmenjave mnenj o izkušnjah raznih narodnojezikovnih skupnosti in sicer predvsem o ladinsko-dolomitski, provençalni, slovenski, nemški in grški. Bil je namreč prisotni tudi študentje, ki so prišli na shod iz grških kolonij v pokrajini Reggio Calabria. Odbor je proučil dalje tudi vprašanje ljudskega štetja, v katerem se predvideva, da bodo tokrat ugotavljali jezikovno pripadnost samo v pokrajini Trst in Bocen, medtem ko člen 6 ustave velja za vso republiko, ki je ena sama in nedeljiva. V zvezi s tem so prečitali opombo Tajništva predsedstva republike, ki nosi datum 5. aprila 1971, s katero se zagotavlja odboru, da so bile njegove zahteve odposlane pristojnim državnim organom. Kljub temu je dognano, da ISTAT ni prejel nobenega navodila, da bi se vršilo ljudsko štetje brez diskriminacij napram vsem jezikovnim skupnostim, ki obstajajo v okviru italijanske republike.

Med drugim so bili prisotni: poslanci Dietel (Južnotirolce), Lizzero (Furlan) in Škerk (Slovenec); deželna poslanca Pruner (Nemec iz Trentina), Štoka (Slovenec iz Furlanije-Juljske krajine) in številni pokrajinski ter občinski svetovalci.

Convegno a Tarcento delle comunità etnico linguistiche

A Tarcento/Tarcento l'11 c.m. si è riunita in sessione estiva il Comitato federale per le comunità etnico-linguistiche e per la cultura regionale in Italia, sezione per la Repubblica Italiana dell'Associazione internazionale per la difesa delle lingue e culture minacciate.

Alla relazione sui risultati ottenuti nella elaborazione degli statuti delle regioni a statuto ordinario, tra le quali il Piemonte, il Molise, la Basilicata e la Calabria hanno adottato apposite norme per la tutela delle minoranze linguistiche in attuazione dell'articolo 6 della Costituzione repubblicana, è seguito un ampio dibattito sui problemi inerenti all'insegnamento della lingua ladina-frilulana e sulla necessità che essa appaia nella toponomastica. Successivamente si è avuto uno scambio di opinioni sulle esperienze delle varie comunità etnico-linguistiche ed in particolare di quella ladina dolomitica, provenzale, slovena, tedesca e greca. Erano infatti presenti anche giovani studenti provenienti dalle colonie grechaniche di Reggio Calabria. Il comitato ha esaminato la questione del censimento della popolazione, nel quale è prevista un'indagine linguistica soltanto per le provincie di Bolzano e Trieste, mentre l'articolo 6 della Costituzione vige in tutta la

Repubblica, una e indivisibile. A questo riguardo è stata data lettura della nota del Segretariato della Presidenza della Repubblica in data (5 aprile 1971) con la quale si assicura il comitato che la sua richiesta era stata trasmessa ai competenti organi di governo. Ciò nonostante è risultato che l'ISTAT non ha ricevuto alcuna disposizione per censire senza discriminazione di sorta tutti i gruppi linguistici esistenti nella Repubblica Italiana.

Erano presenti, tra gli altri, i parlamentari Dietel (tirolese), Lizzero (ladino-frilulano) e Škerk (sloveno), i consiglieri regionali Pruner (tedesco del Trentino) e Štoka (sloveno della Venezia Giulia) e vari consiglieri provinciali e comunali.

BIVŠI PARTIZANI, AKTIVISTI, VSI DEMOKRATIČNI SLOVENCI IN ITALIJANI!

Prispevajte v sklad za izgradnjo šole-spomenika NOB v Cerknem!

Prispevki se nabirajo v Vidmu:

V uredništvu Matajurja, Via San Daniele 88-1; pri ANPI, Via Del Pozzo 36, in na sedežu Prosvetnega društva «Ivan Trnko» v Čedadu, Via Monastero 20.

V Gorici se nabirajo prispevki na sedežu SPZ, ul. Ascoli 1 in na sedežih vseh prosvetnih društev na Goriškem.

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

22

«Morda, ekselenca», se mu je tresel glas, «morda imamo kakega nasprotnika, ki se je iz sebičnih namenov ponižal do obrekovanja. In če bi tudi bilo res — ali naj zaradi ene suhe veje posekate celo drevo in ga vržete v ogenj?»

Prefekt je skomizgnil z rameni. «No, recimo, da smo v zmoti. Recimo! Toda že dejstvo, da pridigujete v nekem tujem jeziku...».

«V domačem jeziku, katerega edinega ljudje razumejo».

«Motite se, prečastiti. Ljudje razumejo tudi naš jezik».

«Ekselenca, govorim o ljudstvu, iz katerega sem izšel in vse življenje prebil v njegovi sredini. Ne razume toliko, da bi s pridom sledilo božji besedi».

Prefekt je bil neprijetno zadet. «Prečastiti, ne zanikajte pomena naših šol!» je svareče dvignil glas.

«O šolah nisem govoril, ekselenca».

«Tudi ako je res, kar trdite, vaši razlogi le podpirajo naše odločitve in dokazujejo njihovo neobhodno potrebo. Cerkev bi morala podpirati šolsko vzgojo, a vi ste le rušili njene uspehe. Poslej se to ne sme več goditi».

«Cerkev ni osnovna šola».

«Cerkev ni osnovna šola, pravite? In vendar ste pri

za naše mlade bralce

Graščak in vrag

Podganek

Živel je graščak. Bil je sila hudoben. Brž ko mu kaj ni bilo prav, že je pograbil palico. Zato so ga pa kmetje tudi tako ljubili, kakor ljubi pes palico.

Nekoč je šel graščak po cesti in je srečal vraga.

«Zdravo!» ga je nagovoril vrag.

«Zdravo!» mu je odgovoril graščak.

«Kako je?» ga je vprašal vrag.

«Hvala bogu, uživam njegove dobrote in mi ni hudo», je rekel graščak. Pa ti?..

«No, meni ni treba za kaj hvaliti boga», je odvrnil vrag. «Kar mi ljudje dajo, s tem se preživljam. Kam se pa tebi tako mudi?».

«Na polje», je rekel graščak. «Ali veš, kakšni so zdaj ljudje? Brez vsake vesti so. Razen vraga in palice se ničesar ne bojijo... Poslušaj, prijatelj, ali ne pojdeš z menoj? Ko bodo kmetje tebe zagledali, bodo začeli od strahu desetkrat hitreje delati. Saj me nihče ne poslušajo, nemože je z njimi potpeti».

«No, zakaj ne», je dejal vrag. «Le da ne boš užaljen, če ti bo kdo rekel: Vrag te vzemi».

Šla sta skupaj in sta videla, kako je kraj poti pasel deček svinje. Agorje-edenmerjascev se je oddaljil od črede in jo ubral na krompirjevo njivo. Skakal je z brazde na brazdo in je vso krompirjevo pomendral, vso prst razril.

Pastirček je tekel za njim, ga odganjal, a mu ni bil kos. Siromak je bil že ves iz sebe. Slednjič že ni mogel drugače, pa se je razjezil:

«Da bi te vrag vzel, preklesti merjasce!».

Tedaj je graščak dregnil vraga v rebra, rekoč:

«Ali slišiš? Pastirček ti ponuja merjasca. Zakaj ga pa ne vzameš? Če bi meni dali takega merjasca, bi kar pud

masti izcedil iz njegovega sala».

«To je tako, drugo je drugače», je rekel vrag. «Le žal mi je tega fantka. Nema-ra bi ga ti še iz kože dal zavoljo merjasca. Pa tudi - ne kliče me iz srca. To je le navaden ljudski vzdevek - in če je treba ali ne - se me spominjajo».

Graščak je molčal. Šla sta dalje.

Prišla sta mimo kmečkih njiv in sta zaslišala otroški plač. Mati pa je v bližini žela rž.

Revica je delala dalje, ne da bi dvignila glavo. Na otročička se še ozreti ni utegnila, nikar da bi ga mogla podojiti.

Otročiček pa je vokal in se zalival s solzami.

Mati ga že ni mogla več poslušati in nehote je zavpila hude besede:

Carju in njegovem sinu

(Gruzinska pravljica)

Bil je velik car. Ko se je postaral in se približal čas njegove smrti, je poklical svojega edinega sina in naslednika in mu takole povedal:

«Sin moj, vidiš, da sem se postaral in sem oslabil. Skoraj pojdem tjakaj, od koder se nihče več ne vrne in ti boš ostal sam na svetu. Nikogar nimaš, ki bi ti v težki uri, v hudih dneh pomagal s pametnim nasvetom, te potolažil z dobro besedo. Zato pa, sin moj, pojdi koder koli moreš in si postavi utrjene domove, kjer bi imel zmeraj svoje zatočišče, kjer bi se mogel skriti v stiski».

Sin je poslušal očeta, vzel mnogo zlata s seboj in se odpravil na pot. Dolgo je bil z doma. In kamor koli je privedla pot, bodi v dolino

ali v sotesko, v goste šume ali na breg reke, v vas ali mesto - povsod je sklical delovno ljudstvo, povsod gradil dvorce. Pa niso to bili dvorci, marveč prave pravcate trdnjave! Zidovi so bili po štiri komolce debeli, obzidje visoko po dva človeka, vrata so bila okovana, zapa-hi železni.

Carjevič si je zgradil mnogo dvorcev in se mirno vrnil domov. Vesel je bil, da je izpolnil očetovo voljo.

«No, sin moj, ali si storil, kakor sem te poučil?» ga je vprašal oče.

«Seveda sem, oče», je odvrnil sin. «Kakor si rekel, tako sem storil, kamor koli bi zdaj prišel, kar koli bi se mi le zgodilo, pred vsako stisko bi bil na varnem, povsod imam utrjena zatočišča - za globokimi jarki, okoli vsakega obzidje».

«Gorje tebi, sin moj», je rekel oče, ko ga je slišal. «Ni ti visoko zidovje niti težki zapahi te ne morejo obvarovati nesreče. Ti nisi zgradil takih domov, o kakršnih sem ti bil jaz govoril. Hotel sem, da bi si povsod, kamor koli bi prišel, pridobil dobrih, poštenih ljudi, ki bi jih

«Fej», so rekli, «že spet ga je zlodej prinesel! Da bi ga že vendar vrag vzel! Da bi se že spravil k hudiču v pekel. Pred njim se človek ne more rešiti!».

Zdaj je vrag dregnil graščaka v rebra.

«Ali slišiš, kaj pravijo?».

Graščak se je ustrašil. Zakrilil je z rokami.

Beži no, beži! Ali misliš, da jim gre od srca? Lej, saj to niso ljudje, ampak psi. Jezike brusijo, pa sami ne vedo, kaj in kako».

«Ej», je odvrnil vrag. «Ne boš me! Zdaj pa so bile izrečene te besede prav iz dna srca. In tako si zdaj ti moj!».

In meni nič tebi nič zgrabil graščaka in ga stlačil v vrečo. Vrečo je prav močno zadrgnil, nato je poskočil, da je nastal vrtnec do samega neba in je odvrlel graščaka naravnost v pekel.

pristrčno vzljudil in si sam zaslužil njih ljubezen in družbo. Samo prijatelji te morejo v težkih urah zavarovati pred stisko. Zakaj, vedi, moj sin, in si za vselej zapomni: Tam, kjer človek ima zvestega prijatelja, tam ima tudi trden, zanesljiv dom».

Butalski zajec

Tale historija ni kdo ve kako imenitna, povem jo le, ker se mi je sanjala. Včasih se mi kake historije sanjajo, pa ni nobena dosti prida.

O butalskem zajcu se mi je sanjalo tole.

Privadil se je bil v deteljo in je Butalce nič koliko bolelo srce, ko so videli požrešno žival, kako se jim suče po deteljišču.

Majali so glave in moževali, kaj naj store, da preženo zajca iz detelje in ga preženo brez škode za deteljo, pa tudi brez škode za zajca, ki takisto ne bo brez koristi v pečenem stanju.

Majali so glave in moževali

Živel je reven mladenič, ki mu je bilo ime Podganek. Ker je živel v revščini, je tuhtal, kako bi prišel zlahka do kruha; kajti delati se mu je tožilo, stradati pa ni hotel. Neko noč, ko ni mogel spati, jo iztuhta, da pojde po svetu in se razglasi za desetnika. Takoj drugi dan pobere šila in kopita ter gre svet goljufat.

Hodi po svetu in pride k nekemu grofu in se mu izda za desetnika. Grof mu pove, da je zmanjkal njegovi ženi drag prstan in sumi, da so ga ukradli služabniki. Obljubi mu sto zlatnikov, če mu ga dobi in prinese nazaj.

Podganek gre k služabnikom in zahteva, da vrnejo prstan. Služabniki mu dajo prstan in ga prosijo, da bi jih ne izdal pri grofu; zato mu obljubijo sto zlatnikov.

Podganek pa je bil zvit. Prstan da petelinu, da ga požre; nato gre h grofu in mu pove, da prstana nimajo služabniki, temveč da ga je požrl petelin. Hitro zakoljejo petelina in najdejo prstan v njegovem golžnu. Grof mu izplača obljubljenih sto zlatnikov in služabniki tudi toliko, ker jih ni izdal.

Podganek se je smejal v pest, ker je zaslužil tako na lahkem dvesto zlatnikov.

Zdaj se hoče grof še bolj uveriti o Podgankovem desetnistvu; zato prinese pod skledo pokrito podgano in ga vpraša:

— Kaj je notri?

Podganek je v zadregi, zato začne vzdihovati v svoji obupanosti:

— O ti Podganek, kam si prišel! O ti ubogi Podganek, kaj ti je storiti?

— O ti spak ti; zdaj pa vem, da veš vse, mu reče grof ter privzdigne skledo in velika podgana šine izpod nje.

Grof je mislil, da pravijo tam, kjer je bil Podganek doma, podgani podganek.

Ko se odpravi Podganek dalje po svetu, ga grof nekoliko spremi. Po poti ga marsikaj sprašuje. Pa se naenkrat grof skloni, skrije nekaj prav naglo v pest ter vpraša Podganka:

— Desetnik, kaj imam v pesti?

— Kaj neki imate, mačje blato imate! mu odgovori Podganek.

Grof je res imel to v pesti, zato je Podganku verjel, da je desetnik.

Lena deklica

Pred davnim davnim časom sta živela babica in vnučinja. Babica se je tako postarala, da ni mogla več delati. Vnučinja pa je bila jako lena. Babica se je od leta do bolj starala in je slabela. A je le doživela pomlad in si mislila: «Treba je piti in jesti, zunaj ljudje že sejejo, tudi medve si bova morali kaj posejati». In je to rekla vnučinki.

«Saj ni treba», jo je zavrnila vnučinja. «Ti si itak že ostarela in na jesen boš umrla, a jaz, vidiš, bom dobila kakega dobrega človeka, ki me bo vzel k sebi. Kaj bi medve z žitom?».

In tako nista ničesar posejali.

Prišla je jesen. Ljudje so spravljali poljske pridelke.

Starka ni umrla in vnučinja ni nihče vzel v rejo. Trpeli sta lakoto.

Ali nekoč je prišla soseda, videla je, da babica in vnučinja nimata kaj jesti, in je rekla:

«No, pa pridita k meni po kašo...».

Soseda je odšla. Babica je rekla vnučinki:

«Pojdi, vnučka, pa prinesi kaše!».

Vnučinja jo je zavrnila:

«Ali je res treba, babica? Nemara ni dobra tista kaša...».

Babica in vnučinja sta vso zimo prestradali in bi bili skoraj umrli. A brž ko je prišla pomlad, je vnučinja odšla delat na njivo.

«Zakaj bi pa delala?» so se ji smejali sosede. «Saj je tvoja babica že stara in ne bo več dolgo živela. Tebe bo pa že kdo vzel v rejo. Kaj bi vedve z žitom?».

«Nak», jih je zavrnila vnučinja. «Zdaj pa že vem. Stari ljudje ne pravijo zaman: Če hočeš žeti, moraš sejati».

Lažnivec

Nekoč je živel neki cesar. In ta cesar je dal po vsej deželi razglasiti tole novico:

«Po cesarstva dam tistemu, ki si bo izmislil tako laž, da mu bo cesar rekel: "To je pa laž!..."».

Pa si je zgledal pri cesarju pastir:

«Da bi dolgo živel, vaša cesarost! Moj oče ima tako gorjačo, da z njo do neba seže in zvezde meša».

«To pa res ni nič posebnega», odvrne cesar. «Moj ded ima pipo, en konec si je v usta del, z drugim je k soncu po ogenj šel».

Pastir se je popraskal za ušesom in odšel.

Prišel je krojač.

«Ne zameri, cesar», se je oglašil, «malo sem se zakasnil. Včeraj je huda ura divjala in bliski so razparali nebo; moral sem ga pošiti».

«Lepa reč! Ampak pošil si ga bolj slabo: davi je spet rosilo».

Tudi krojač je odšel praznih rok.

Pa je vstopil reven kmet z merico pod pazduho.

«Kaj bi rad?» ga je vprašal cesar osorno.

«Pri tebi imam v dobrem mero zlata, ponj sem prišel».

«Ti da imaš pri meni v dobrem mero zlata? To je grda laž!».

«Če je laž, pa mi daj pol cesarstva!».

«Ne, ne, res je», se je cesar izvijal.

Če je res, mi nasuj mero zlata, kraljestva tako ne maram!».

In cesar mu je moral nasuti mero zlata.

Ajdovo zrnje

Naši očetje so nekoč stanovali v vzhodnih deželah, tam kjer sije in greje sonce leto in dan, kjer je obilo zlata in bogastva brez mere. Toda sčasoma so se ljudje v tistih krajih pomnožili in naši očetje so se napotili iskat novih selišč. Miroljubni, kot so bili, so rajši zapustili kraj obilne sreče, kot da bi se bili ruvali in pobijali.

Popotnik je boginja, ki jih je ljubila zavoljo miroljubnosti, dala zrnjo, rekoč:

— Koderkoli boste potovali, usadite to zrnjo. Kjer

bo ozelenelo in zraslo, tam ostanite, ako pa v treh dneh ne bo ozelenelo, ga izkopljite in se pomaknite dalje.

Nikjer ni zrno ozelenelo: ne na bregu morja Črnega, ne po poljskih planjavah, ne po nemških gorah. V zemlji slovenski pa je zrnje ozelenelo in se belo razcvetelo. Rodilo je okusen in koristen sad. Še dandanašnji seje Slovenec ajdo. Kadar pa pritisne suša, ali pa ajdo popari slana, takrat je slabo za slovenskega človeka.

Fran Milčinski

KAKO PRIDEMO NA MATAJUR COME SI ACCEDE AL MATAJUR

Kot je razvidno iz spodnje skice, pridemo lahko na MATAJUR iz dveh strani: iz Sovodenj skozi Jeronisce in Strmice ali pa preko razpotja v Ceplatisih skozi Masere in Lozca. Vsa ta krozna pot je asfaltirana, razen 3 km med razpotjem v Ceplatisih do Lozca.

Come è indicato nella cartina, al MATAJUR si accede da due lati: da Savogna attraverso le borgate di Jeronizza e Stermizza e dal bivio di Ceplatischis toccando i villaggi di Masseris e Losaz. Il tratto di strada bivio di Ceplatischis - Losaz (3 Km.) non è asfaltata.

ODDALJENOST: iz Čedad 21 Km, iz Špetra 15 Km, iz Vidma 37 Km, iz Gorice 58 Km, iz Trsta 96 Km, iz Kobarida preko Štupce 29 Km, iz Kobarida preko Livka 14 Km.
DISTANZE: da Cividale Km. 21, da San Pietro Km. 15, da Udine Km. 37, da Gorizia Km. 58, da Trieste Km. 96, da Caporetto per Stupizza Km. 29, da Caporetto per Luico Km. 14.